

УДК 339.137:39.9:004

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.206.287-296>

Руденко І.В.

Державний торговельно-економічний університет

Rudenko Ihor

State University of Trade and Economics

<https://orcid.org/0000-0003-0781-9222>

СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ НА РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглянуто конкурентну політику на ринку інформаційних технологій в контексті прискореної цифрової трансформації та глобальної конкуренції, що підвищує стратегічну важливість адаптивного державного регулювання для зміцнення національної конкурентоспроможності.

Метою роботи визначено ідентифікацію та порівняння іноземних практик конкурентного регулювання ринку інформаційних технологій, а також його загального державного стимулювання; на основі цього було сформульовано рекомендації для удосконалення конкурентної політики в Україні.

На основі аналізу запропоновано для України поєднання «м'яких» і «жорстких» інструментів: регуляторні пілоти типу «пісочниця», інкубатори/акселератори з прозорим моніторингом ризиків; механізми саморегулювання/співрегулювання; а також використання можливостей, визначених у *Ukraine Facility Plan (2025)* – залучення університетів та бізнесу до створення центрів НДДКР та тристоронньої взаємодії «уряд-бізнес-університети».

Ключові слова: ринок інформаційних технологій, конкурентна політика, антиконкурентна поведінка, державне регулювання, конкурентоспроможність.

FOREIGN PRACTICES OF IMPLEMENTING COMPETITION POLICY IN THE INFORMATION TECHNOLOGY MARKET

The article analyzes global approaches to implementing competition policy in the information technology (IT) market under conditions of accelerated digital transformation and intensifying global competition. It emphasizes the growing need for adaptive regulatory frameworks that balance state intervention and market dynamism to enhance national competitiveness.

The research aims to identify and compare foreign practices of competitive regulation and state stimulation of the IT market, including US, EU, and Asian (China, Japan, South Korea, Singapore, India) models, and to propose directions for improving Ukraine's competition policy. The methodological basis includes comparative, analytical, and synthesis methods.

The study finds that the US competition policy increasingly integrates dynamic competition and innovation-driven regulation; the EU prioritizes digital fairness and long-term innovation through antitrust enforcement and open standards; while Asian economies demonstrate hybrid models combining strict control over market concentration with proactive instruments such as regulatory sandboxes, start-up accelerators, R&D tax incentives, and cooperative state-business-university initiatives.

Based on cross-country synthesis, the author proposes that Ukraine adopt a mixed approach of “soft” (grants, incentives, incubators, sandboxes, co-regulation) and “hard” (antitrust enforcement, monitoring, transparency) policy tools. Particular attention is devoted to tripartite cooperation between government, business and academia to expand R&D capacity, improve innovation competitiveness, and prevent monopolization of market access.

The findings contribute to the theoretical and practical framework of modern competition policy for digital markets and can serve as guidelines for institutional modernization of Ukraine's antitrust and innovation ecosystem. Future research should assess the impact of regulatory sandboxes and mixed policy tools on innovation and test a tripartite cooperation model to expand R&D and market collaboration.

Keywords: information technology market, competition policy, anticompetitive behavior, state regulation, competitiveness.

JEL classification: L40, L86, O33, O38, K21, F63.

Постановка проблеми. В умовах поглиблення процесів глобалізації та інтенсивного технологічного розвитку забезпечення конкурентоспроможності національних виробників, які функціонують на ринку інформаційних технологій набуває стратегічного значення. У цьому контексті особливої актуальності набувають питання регулювання та розвитку конкуренції в межах зазначеного ринку. Враховуючи визначальну роль інформаційних технологій як каталізатора соціально-економічного прогресу, пріоритетним завданням державної політики постає формування ефективної конкурентної політики, яка постійно адаптується під нинішніх реалій. Зокрема, серед цілей конкурентної політики на ринку інформаційних технологій постає розширення технологічного та інноваційного потенціалу країни, підвищення рівня конкурентоспроможності як національного ринку в цілому, так і окремих національних виробників на внутрішньому й зовнішньому ринках. Водночас важливим залишається забезпечення умов для підтримки проконкурентної поведінки суб'єктів господарювання, зокрема посилення ролі адвокатування конкуренції з метою впливу на економічну поведінку учасників ринку. Комплексна реалізація вище зазначених заходів сприятиме формуванню стійкого та конкурентного середовища, що забезпечить довгостроковий розвиток ринку інформаційних технологій в Україні.

Для того аби сформувати комплексний та дієвий механізм реалізації конкурентної політики на ринку інформаційних технологій в Україні важливим об'єктом аналізу стає іноземний досвід реалізації даної політики на національних ринках інформаційних технологій, а також державні політики щодо розвитку та стимулювання ринку інформаційних технологій. Останнє є критичним фактором впливу, оскільки у контексті ринку інформаційних технологій, конкурентна політика набуває більш масштабного значення і більшою мірою трансформується в політику розвитку конкуренції, яка одночасно з цим має бути гармонічно поєднана та узгоджена у системі загального державного регулювання для досягнення спільних цілей економічного розвитку як держави в цілому, так й окремо інформаційно-технологічного потенціалу економіки.

В основу дослідження покладено гіпотезу, яка полягає у припущенні, що порівняльний аналіз зарубіжного досвіду реалізації конкурентної політики на ринку інформаційних технологій, а також механізмів державного стимулювання цього ринку, здатен забезпечити цінні практичні орієнтири для адаптації та імплементації у вітчизняну систему державного регулювання, яка наразі потребує суттєвої модернізації та гармонізації зі світовими підходами.

Дослідження цієї гіпотези передбачає багатограний аналіз, який включає в себе використання низки загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, які є взаємопов'язаними та взаємодоповнючими відповідно до послідовності логіки аналізу: аналіз та синтез, теоретичне узагальнення, статистичний аналіз, та порівняння.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну

увагу проблематиці регулювання розвитку ринку інформаційних технологій в Україні приділяє у своїх роботах А. Ставицька [1, 2], де вона виокремлює світові моделі розвитку національних ринків інформаційних технологій та аналізує їх відмінні та спільні риси. При цьому авторка зазначає, що насправді не існує універсального підходу до віднесення країни до певної моделі регулювання національного ринку інформаційних технологій, оскільки кожна країна самостійно формує внутрішні особливості та власну специфіку функціонування.

Інші українські науковці О. Лісік та Т. Моряк [3] у своїй роботі досліджують аналіз стану ринку інформаційних технологій в умовах повномасштабної війни та ініціативи міжнародного досвіду стратегій щодо стимулювання ринку протягом військових конфліктів, зокрема досвід Ізраїлю.

Іноземні дослідники М. Halperin та К. Ahuja [4] у своїй роботі аналізують відмінність між американською та європейською антимонопольною і конкурентною політикою та пропонують кроки щодо гармонізації двох політик між собою аби підсилити ефективність реалізації державних політик в області конкурентного права.

С. Damro [5] досліджував схожу проблематику та у своїй роботі розглянув відмінності та шляхи підвищення ефективності реалізації конкурентного регулювання між ЄС та США в рамках нового «цифрового діалогу» через який регуляторні органи на різних рівнях можуть взаємодіяти, обмінюватися інформацією та вдосконалювати механізми правозастосування.

Також, актуальну проблематику дослідження міжнародного досвіду реалізації конкурентної політики досліджують у своїй роботі українські науковці Ю. Уманців, В. Ємець та В. Трамана [6]. Робота розкриває особливості реалізації конкурентної політики США, ЄС, Японії та України, й наводить порівняльний аналіз даних моделей, і на додачу систематизує основні напрями діяльності національних конкурентних відомств.

Проте зазначені дослідження, як вітчизняні так й іноземні, містять обмежену інформацію щодо зарубіжного досвіду напрямів реалізації конкурентної політики саме на ринку інформаційних технологій, значною мірою концентруючись на загальному державному регулюванні ринку, упускаючи конкурентну складову регулювання.

Враховуючи відносну обмеженість наукових напрацювань присвячених порівнянню світового досвіду реалізації конкурентної політики на ринку інформаційних технологій, **метою статті** є ідентифікація та порівняння зарубіжного досвіду реалізації конкурентної політики на ринку інформаційних технологій з урахуванням досвіду щодо загального державного регулювання та стимулювання ринку. Також, метою даної роботи є окреслення рекомендацій щодо потенційних шляхів вдосконалення реалізації конкурентної політики на вітчизняному ринку інформаційних технологій беручи до уваги пріоритетність розвитку ринку у українській економіці в парадигмі сучасних політично-

економічних викликів.

Виклад основних результатів дослідження.

1. *Ідентифікація та аналіз іноземного досвіду реалізації конкурентної політики та державного регулювання ринку інформаційних технологій.*

Технологічний сектор США, зокрема ринок інформаційних технологій, а також сфера штучного інтелекту (ШІ) – є середовищем стрімких інновацій і динамічної конкуренції. Це висуває особливі виклики для конкурентного регулювання, яке історично було орієнтоване переважно на критерій добробуту споживачів і цінову конкуренцію [7]. В традиційній парадигмі антимонопольне право зосереджувалося на запобіганні підвищенню цін чи зниженню вибору для споживачів; натомість у високотехнологічних ринках конкуренція часто визначається інноваціями, інтелектуальною власністю та мережевими ефектами. Останні роки супроводжуються активною дискусією серед науковців і регуляторів щодо необхідності врахування динамічної конкуренції («змагання інновацій») зокрема на ринку інформаційних технологій [8], де все більшої уваги набуває стимулювання майбутніх інновацій – нинішня цифрова економіка потребує переорієнтації конкурентного регулювання з суто цінової конкуренції на багатомірну конкуренцію інновацій, як цінову, так і нецінову. Регулятори та науковці частіше звертають увагу на динамічну конкуренцію, довгострокові ефекти для інновацій, а також на соціально-економічні наслідки концентрації (включно з добробутом працівників).

Сучасний ринок інформаційних технологій США традиційно характеризується наявністю численних конкуруючих гравців, включно з ТНК та спеціалізованими фірмами. На відміну від ринків цифрових платформ, тут відсутні явні монополії типу Big Tech («цифрові гіганти» як Amazon, Google, Microsoft); скоріше, конкуренція проявляється через боротьбу за контракти, цінові війни та якість послуг. Також, наразі моніторинг угод між технологічними компаніями про неможливість переманювання працівників або фіксацію заробітних плат дедалі частіше розглядаються як серйозне порушення антимонопольного законодавства.

У відповідь на стрімкий розвиток штучного інтелекту, який створює чималі стимули для утворення стійкої ринкової влади, конкурентна політика США почала трансформуватись під нові реалії: у центрі уваги стає підтримання здорової конкуренції та інновацій [9] через посилення уваги до угод на ринку та запобіганню ексклюзивному контролю над ключовими ресурсами при одночасному стимулюванні відкритих стандартів.

На відміну від США, Європейський Союз здобув репутацію «регулятора» цифрових технологій у світі, часто виступаючи ініціатором жорсткіших правил для технологічних ринків. У цифрову епоху, ринок інформаційних технологій став одним із рушіїв економіки, а питання конкуренції набуло нової гостроти – європейські регулятори прагнуть запобігти зловживанням ринковою владою та монополізації, одночасно не зашкодивши динаміці інновацій.

Зокрема, конкурентне регулювання ЄС дедалі частіше визнає, що антиконкурентна поведінка

технологічних фірм може шкодити не тільки споживачам в короткостроковому вимірі, але й підірвати інноваційний процес в довгостроковій перспективі [10]. Європейські суди та регулятори поступово інтегрують концепцію динамічної конкуренції у правозастосування. Зловживання домінуючим становищем розглядається крізь призму впливу на майбутній технологічний розвиток та прогрес. Відтак, було посилено контроль за злиттями, особливо у випадках, коли великі корпорації скуповують стартапи, щоб усунути потенційних конкурентів [11].

Оскільки, ринок інформаційних технологій ЄС характеризується відносно вільною конкуренцією, регуляторні зусилля на цьому ринку часто фокусуються на усуненні ринкових бар'єрів і забезпеченні рівного доступу до замовлень. Так, правила ЄС про державні закупівлі вимагають прозорості та недискримінації, дозволяючи ІТ-компаніям з різних країн ЄС змагатися за контракти на рівних умовах.

Хоча традиційних антимонопольних справ небагато, новітні виклики на ринку інформаційних технологій привертають увагу регуляторів. По-перше, постало питання антиконкурентних угод на ринку праці – зокрема, домовленостей між великими ІТ-роботодавцями, які таємно домовляються не переманювати одне в одного співробітників [12]. Такі угоди обмежують конкуренцію за таланти і штучно стримують зростання зарплат, тому розглядаються як порушення конкурентного законодавства в деяких юрисдикціях ЄС. По-друге, важливим фактором конкурентного середовища на ринку інформаційних технологій стало поширення відкритого програмного забезпечення, який може зменшити залежність від кількох великих постачальників і запобігти «vendor lock-in» – ситуації, коли замовник прив'язаний до пропрієтарної технології і не може легко переключитися на альтернативу. Підтримка екосистеми відкритого програмного забезпечення розглядається як інструмент промоції конкуренції: відкриті стандарти й відкритий код запобігають блокуванню споживачів у межах одного постачальника та змушують компанії змагатися якістю і ціною [13].

Азійські економіки (Китай, Японія, Південна Корея, Індія, Сінгапур) накопичили унікальний досвід конкурентного регулювання своїх ринків інформаційних технологій, враховуючи як глобальні тенденції, так і національні особливості розвитку. В результаті, в регіоні сформувалися різноманітні регуляторні підходи – від жорсткого антимонопольного примусу до проактивних інституційних інновацій – спрямовані на баланс між стимулюванням інновацій та запобіганням зловживанням ринковою владою [14].

Китай вирізняється найбільш жорсткою та всеохопною кампанією проти домінування техно-гігантів: після 2020 р. держава відкрито оголосила курс на обмеження «безладного розростання» ІТ-монополій, що вилілось у багатомільярдні штрафи, примусові реорганізації бізнесів та контроль над злиттями навіть у зародковому стані [15]. Південна Корея і Індія також активно штрафують та наказують глобальним корпораціям

(Google, Qualcomm, Meta тощо), але водночас намагаються не зашкодити розвитку власних ІТ-компаній та цифрових систем. Японія та Сінгапур є більш еволюційними у підходах: вони рідше вдаються до суворих санкцій, натомість впроваджують додаткові закони та керівні принципи, що запобігають проблемам завчасно.

Регулятори азійських країн, окрім традиційних пророзастосовних заходів, впроваджують низку інституційних інновацій, що допомагають адаптувати конкурентну політику до стрімких змін у технологічній сфері. Ці інструменти мають на меті «запобігти, а не лише карати» та створити умови, за яких ринок інформаційних технологій сам генерує чесну конкуренцію і інновації. Одні із ключових практик:

- створення регуляторних пісочниць або так званих «sandboxes», що передбачають створення контрольованого середовища, де компанії можуть тестувати інноваційні продукти чи послуги під наглядом регулятора та тимчасово звільнені від деяких нормативних обмежень (наприклад, щодо захисту даних або ліцензування) [16];

- залучення самих учасників ринку інформаційних технологій до вироблення та впровадження правил чесної конкуренції – компанії проводять оцінку своїх практик, а держава надає рекомендації; Зокрема, Сінгапур проводить семінари для бізнесу, роз'яснюючи межі допустимої координації [17]; Індія видає кодекси найкращих практик щодо прозорості ціноутворення;

- підтримка стартапів та МСБ як елемент конкурентної політики – багато азійських урядів інтегрують заходи розвитку інноваційного підприємництва у стратегію забезпечення конкуренції. Держава може тимчасово допомагати новим компаніям на ранніх етапах їхнього розвитку. Через такі механізми підтримки держава фактично вирівнює умови для конкуренції, знижуючи структурні бар'єри входу на ринок. Зокрема:

- o *Сінгапур* створив численні програми акселерації стартапів на ринку інформаційних технологій: від грантів на НДДКР до платформ для виходу на глобальні ринки [18; 19];

- o *Південна Корея* традиційно підтримувала МСБ через державні замовлення та квоти, запобігаючи повному домінуванню великих корпорацій на внутрішньому ринку інформаційних технологій [20];

- o *Південна Корея та Японія* дають винятки для спільних НДДКР досліджень – антимонопольні правила дозволяють малим підприємствам об'єднуватись для спільної розробки нових технологій без страху бути звинуваченими у змові, що стимулює кооперацію заради інновацій [20; 21];

- o *Індія* запустила програму «Startup India», яка спрощує регулювання для нових компаній на ринку інформаційних технологій (податкові пільги, мораторій на деякі перевірки), з метою пришвидшити їх зростання і посилити конкурентний тиск на усталені корпорації [22; 23].

Таким чином, підсумовуючи, можна зазначити, що більшість азійських країн більшою мірою спрямовують свої зусилля на досягненні балансу між

регулюванням та інноваціями, зокрема не нашкодити інноваційному потенціалу національному ринку інформаційних технологій надмірно жорсткими втручаннями, а ліпше стимулюванням його розвитку шляхом надання практичних рекомендацій та створення умов для підвищення ефективності функціонування гравців на ринку.

Розглянувши зарубіжний досвід конкурентного регулювання ринків інформаційних технологій, доцільно також узагальнити практики державного стимулювання в аналізованих країнах. Це впливає з теоретичної та практичної тези, озвученої вище: ефективна конкурентна політика не повинна діяти ізольовано – вона має бути інтегрована в ширшу систему державних заходів, спрямованих на розвиток ринку, посилення інноваційної активності та підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Таким чином, для створення комплексної картини державного регулювання ринку інформаційних технологій та, власне, окреслення практичних рекомендацій для України на основі проведеного аналізу, автор вважає за необхідне коротко проаналізувати зарубіжний досвід стимулювання ринку інформаційних технологій. Резюме проведеного аналізу щодо даного державного стимулювання наведено в табл. 1.

2. *Пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності реалізації конкурентної політики на ринку інформаційних технологій в Україні.*

Враховуючи вище проаналізований зарубіжний досвід державного конкурентного регулювання та економічного стимулювання ринку інформаційних технологій, постає логічне питання щодо оптимізації вектору національної конкурентної політики на даному ринку.

Оскільки, Україна й так досить тісно співпрацює з ЄС у питаннях конкурентного регулювання та вже переймає цей зарубіжний досвід – цікавим стає аналіз прецедентів азійських країн, яке засвідчує, що державне стимулювання реалізується комплексно й через різні канали. Зокрема, через пряму фінансову підтримку НДДКР та стартапів, пільгове оподаткування, державні програми замовлень для МСБ, створення інфраструктури (хмарні платформи, дата-центри, наукові парки), регуляторні «пісочниці» для експериментальної валідації інновацій та заходи зі сприяння відкритим стандартам. Такий набір інструментів не лише зменшує бар'єри входу для нових гравців, але й посилює здатність малих і середніх підприємств конкурувати з великими корпораціями на ринку інформаційних технологій, що, у свою чергу, підвищує загальну стійкість і динамізм розвитку ринку.

Нижче наведено ключові висновки та імперативи політики, впливаючі із синтезу зарубіжного досвіду:

- комбінація «м'яких» і «жорстких» інструментів (наприклад, гранти й пільги поряд зі зобов'язувальними антимонопольними заходами);

- регуляторні пілоти типу «пісочниць», інкубатори і акселератори, які сприяють прискореному вивченню технологій та встановленню оптимальних правил гри, зменшуючи ризики неправильних і невчасних регуляторних рішень;

- саморегулювання і співрегулювання виступають додатковим каналом підвищення відповідальності бізнесу за наявності прозорих критеріїв, механізмів

моніторингу і загрози державного втручання у випадку невиконання зобов'язань.

Таблиця 1

Особливості моделей щодо державних ініціатив націлених на підтримку розвитку ринку інформаційних технологій в інших країнах світу

Тип моделі	Особливості моделей щодо державної підтримки ринку інформаційних технологій
Американська модель	Зосередження уваги на стимулюванні НДДКР на національному ринку інформаційних технологій з подальшим поширенням технологічних досягнень для інноваційного розвитку ринку; модернізація цифрової інфраструктури; забезпечення доступності грантових програм та інших форм державної підтримки
Європейська модель	Забезпечення безпечного операційного середовища для розвитку ринку, зосереджуючись на захисті даних та стимулюванні інноваційного зростання з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняних компаній; створення надійної правової бази для захисту прав інтелектуальної власності.
Японська модель	Пріоритетний розвиток та використання ринку інформаційних технологій як технологічного рушія економічного зростання, а також інтеграція інформаційних технологій у всі сфери суспільного життя; досягнення високого рівня інвестицій у пріоритетні інноваційні розробки та модернізацію цифрової інфраструктури
Китайська модель	Головний акцент робиться на створенні сприятливих умов для інвестування в інноваційний потенціал внутрішнього ринку, з особливим фокусом на державно-приватне партнерство.
Індійська модель	Індійська модель передбачає пріоритетний розвиток технологічних парків та пов'язаної інфраструктури, спираючись на значну державну підтримку у формі фінансування та субсидій, а також активне залучення іноземних інвестицій.
Модель «Азійських тигрів»	Тісна співпраця між урядом, приватним сектором та університетами з метою узгодженого вирішення завдань розвитку ринку; запровадження урядових преференційних стимулів для розвитку бізнесу, включаючи пільгові кредити, податкові послаблення, технологічну та управлінську підтримку, тощо

Джерело: складено автором на основі [24; 25; 26; 27; 28; 29; 30; 31].

Важливо відзначити, що відповідно до заявлених цілей в рамках Ukraine Facility Plan [32], Україна обрала певний мікс різних моделей формування та управління державною підтримкою для вітчизняного ринку інформаційних технологій. Зокрема, держава вже прагне залучати університети та науково-дослідні установи до процесу створення інвестицій у центри НДДКР, що сприятимуть підвищенню довіри до державних ініціатив зі стимулювання розвитку ринку інформаційних технологій шляхом посилення співпраці та технологічного трансферу між учасниками. Такий підхід заснований на досвіді економік «азійських тигрів», які досягли значного прогресу завдяки ефективній взаємодії уряду, ринку та академічної спільноти [33; 34]. Враховуючи ефективність цього механізму для розширення експертизи у сфері НДДКР, Україні варто запровадити подібний підхід.

Адже, критично важливим є започаткування процесів співпраці між університетами та бізнесом на ринку інформаційних технологій у сфері освіти й наукових досліджень, запроваджуючи ефективні мотиваційні механізми та узгоджуючи ці ініціативи з вимогами

глобалізованого наукового простору [24]. Також, одночасне забезпечення доступності різноманітних державних форм підтримки та покращення інфраструктури мають спільні риси з американською моделлю державних ініціатив направлених на розвиток вітчизняного ринку інформаційних технологій.

В контексті залучення різних стейкхолдерів, в тому числі університетів та наукового співтовариства, конкурентна політика повинна відігравати проактивну роль у забезпеченні рівного доступу всіх учасників ринку інформаційних технологій до співпраці з університетами з метою досягнення нових проривних інновацій. Важливим завданнями постають:

- запобігання концентрації взаємодії виключно серед великих компаній та забезпечення залучення до цього процесу малого і середнього бізнесу;
- допомога у створення та становленні нових компаній за рахунок забезпечення вільного доступу до всіх необхідних ресурсів в рамках створення НДДКР центрів, це в свою чергу дозволить нарощувати експертизу вітчизняного ринку та переорієнтовуватись від «аутсорсера» на «виробника свого продукту»;

- посилення інноваційної конкуренції серед компаній на ринку за допомогою доступу до нових знань та інвестицій;

- необхідність активного використання інструментарію адвокатування конкуренції, що сприятиме поширенню інформації про можливості співпраці та її результати й тим самим сприятиме розвитку кооперації «бізнес-держава-наука»;

- співпраця АМКУ з іншими державними агентствами, спрямована на підсилення ефекту від такої кооперації шляхом впровадження додаткових стимулів та ініціатив (грантові програми або спеціальні податкові режими для суб'єктів ринку, які активно взаємодіють із науковими установами).

Потенційний механізм об'єднання зусилля всіх зацікавлених сторін сприятиме зміцненню внутрішньої кооперації, стимулюючи розширення НДДКР та залучення інвестицій. Запропонована схема кооперації

представлена на рис. 1.

Ключовим елементом впровадження таких ініціатив має стати кооперативний підхід, що передбачає залучення різних зацікавлених сторін у рамках «тристоронньої моделі співпраці», яка об'єднує уряд, приватний бізнес та інтелектуальний капітал у формі науковців, дослідників, інженерів і академічної спільноти. Спираючись на досвід інших країн (зокрема економік «азійських тигрів», Індії, Японії та Китаю), співпраця між зацікавленими сторонами може суттєво посилити зусилля уряду щодо залучення як внутрішніх, так і іноземних інвестицій в НДДКР.

Слід зазначити, що уряд має відігравати роль ініціатора та координатора такої співпраці та стимулюючих програм, забезпечуючи взаємодію приватного сектора та інтелектуального капіталу для залучення інвестицій у НДДКР, а не виступати головним інвестором та монополізувати процес реалізації.

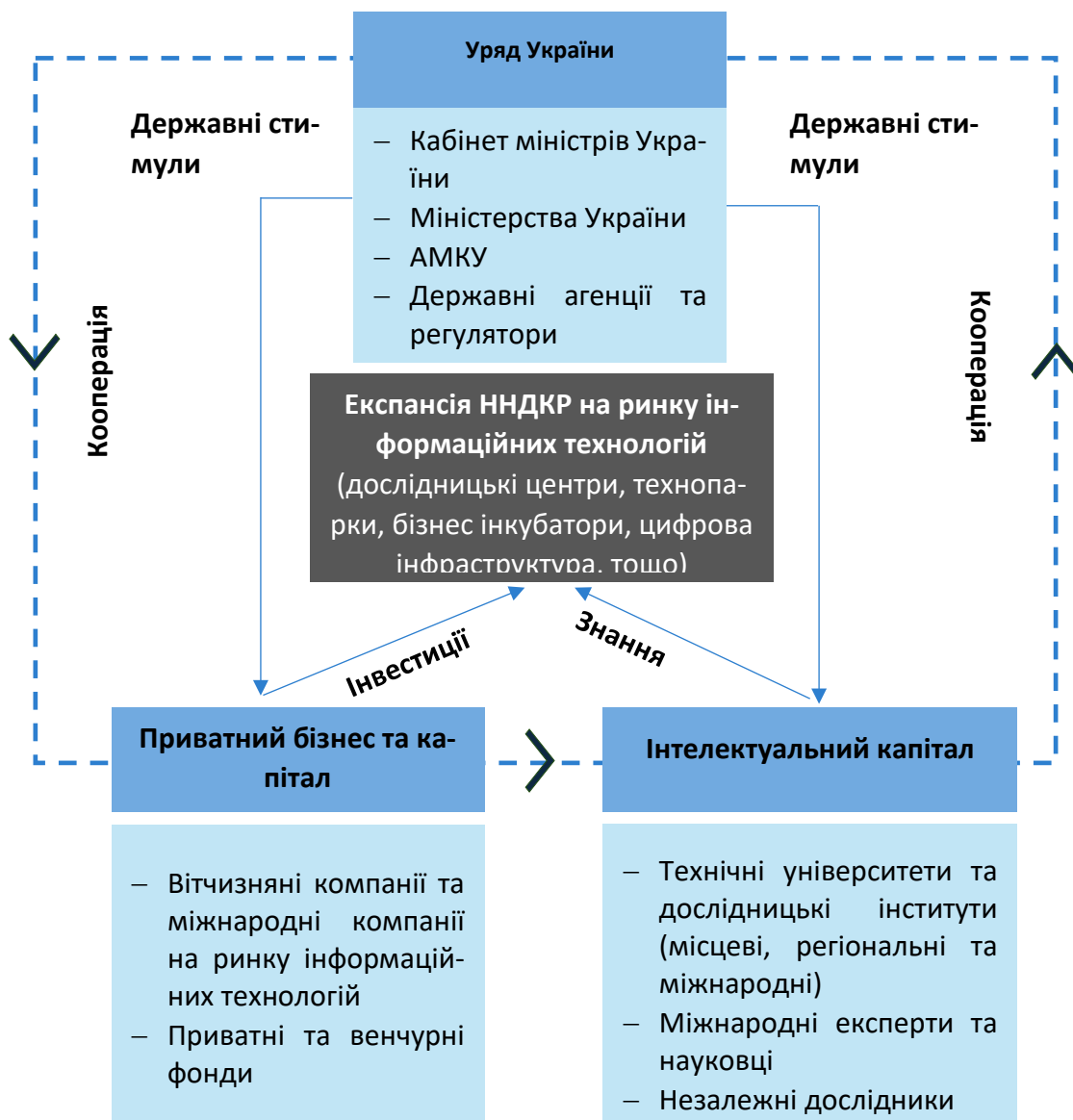

Рис. 1. Можлива тристороння співпраця для розширення НДДКР на українському ринку інформаційних технологій
Джерело: складено автором

Шляхом співпраці з іншими зацікавленими сторонами, які беруть участь в операційній діяльності на внутрішньому ринку інформаційних технологій, уряд України може отримати всебічне розуміння перспектив і викликів з різних точок зору. Це забезпечить відповідність і ефективність стимулюючих програм та ініціатив. Наприклад, бізнеси, які глибоко обізнані з поточними ринковими умовами, можуть надавати уряду, включаючи регуляторні органи [35], зокрема й АМКУ та іншим стейкхолдерам цінну інформацію щодо необхідних заходів. АМКУ має забезпечувати безперервний обмін інформацією для оперативного та стратегічного контролю над розвитком учасників ринку з точки зору покращення їх конкурентоспроможності та дотримання відповідних конкурентних норм на ринку, зокрема здійснення контролю над доступом до ресурсів та унеможливлення монополізації такого доступу великими або окремими компаніями.

Крім того, для ініціатив, що потребують значних ресурсів, необхідно проводити попередній ґрунтовний аналіз та пілотні випробування за участі всіх зацікавлених сторін, аби забезпечити їхню доцільність та ефективність перед фактичним впровадженням. Такий підхід можливий завдяки співпраці між різними міністерствами, АМКУ та державними агентствами з метою впровадження спеціальних НДДКР-програм, спрямованих на створення проривних інновацій на ринку інформаційних технологій в Україні та розвиток досліджень із високим рівнем ризику та впливу, орієнтованих на вирішення довгострокових соціальних інноваційних викликів. Зокрема, АМКУ слід вести оперативний розрахунок ефекту на конкурентний розвиток учасників ринку від імплементацій потенційних програм державної допомоги та надавати відповідні рекомендації іншим державним органам щодо налагодження взаємодії та гармонізації спільних зусиль.

Антимонопольний комітет має активно долучатись до обговорень та затверджень вищезазначених державних стимулюючих ініціатив на розвиток ринку інформаційних технологій, аналізуючи та оцінюючи потенційні ефекти на розвиток конкуренції на ринку після впровадження таких ініціатив. Також, на думку автора, доцільним є участь АМКУ у формуванні загальних політик управління людськими ресурсами необхідних для розвитку ринку інформаційних технологій, адже даний ресурс є найбільшим ресурсом сучасних компаній на ринку інформаційних технологій, й тому забезпечення наявності та рівного доступу учасників ринку до цього ресурсу є вкрай важливим. Таким чином, АМКУ має активно сприяти формуванню цільової підтримки в рамках даної ініціативи – створення програми житлової допомоги, спрощення адміністративних процедур та підтримки працевлаштування в НДДКР-центрах, що забезпечить сильні фінансові стимули для внутрішнього населення та іноземних фахівців. Безперечно важливим фактором є створення спеціальних політик, що можуть поступово знизити «відтік мізків» та замінити її «приплив мізків» шляхом створення сприятливих умов для повернення кваліфікованих фахівців тим самим покращуючи конкурентні

умови праці та збільшуючи потенціал до розвитку компаній на ринку.

Висновки. Синтезуючи викладений вище матеріал, можна стверджувати, що ефективна конкурентна політика на ринку інформаційних технологій має виходити за межі вузького «цінового» фокусу та враховувати динамічну конкуренцію й інновації, включно з довгостроковими ефектами для технологічного розвитку, ринків праці та добробуту працівників.

Узагальнено, зарубіжні підходи до конкурентного регулювання поєднують проактивний антимонопольний контроль і підтримку інновацій:

- ✓ у США фокус націлений на запобігання антиконкурентним злиттям та ексклюзивному контролю над ресурсами і навіть міждержавну координацію щодо ризиків генеративного ШІ;

- ✓ в ЄС інтегровано концепцію динамічної конкуренції з посиленням контролем ринкових угод та прозорими публічними закупівлями;

- ✓ в Азії акцент ставиться на розбудові ринку інформаційних технологій та зростання екосистеми (гранти й акселератори, держзамовлення та квоти для МСБ, винятки для спільних НДДКР, пільги для стартапів тощо).

Для України доцільно поєднувати «м'які» (гранти, пільги, інкубатори/акселератори, «пісочниці», відкриті стандарти) та «жорсткі» інструменти конкурентної політики, запроваджуючи регуляторні пілоти з чітким моніторингом ризиків і прозорістю, а також використовувати результати пілотів для корекції законодавства. Принципові пріоритети для внутрішнього ринку: недопущення концентрації співпраці лише серед великих компаній; забезпечення рівного доступу МСП до НДДКР-ресурсів; розбудова кооперації «уряд-бізнес-наука»; попередні ґрунтовні аналізи та пілотування ресурсоємних ініціатив.

Окрему увагу посідає механізм тристоронньої співпраці, де ключову роль у координації має відігравати АМКУ: безперервний обмін інформацією з іншими органами, оцінка впливу державної допомоги на конкуренцію, запобігання монополізації доступу до ресурсів, адвокатування конкуренції, а також участь у політиках розвитку людського капіталу (спрощення процедур, стимули працевлаштування в НДДКР-центрах) для зменшення «відтоку мізків».

У підсумку, конкурентна політика має фокусуватися на стимулюванні ефективності та інноваційності господарювання і на забезпеченні комплексного доступу до інформації та ресурсів, що підсилює конкурентоспроможність суб'єктів ринку загалом.

Беручи це до уваги, потенційними напрямками майбутнього дослідження стають: 1) емпірична оцінка впливу «регуляторних пісочниць», інкубаторів/акселераторів та поєднання «м'яких/жорстких» інструментів на інноваційну активність, бар'єри входу і конкурентний тиск; 2) розробка та пілотна перевірка «тристоронньої моделі» співпраці для розширення НДДКР та внутрішньої співпраці й взаємодії усіх стейкхолдерів на ринку.

Список використаних джерел:

1. Ставицька А.В. (2019). Розвиток світового ринку інформаційних технологій в умовах глобалізації: дис. канд. екон. наук: 08.00.02. ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Харків. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/288638082.pdf>
2. Ставицька А.В. (2017). Оцінка позиціонування країн на світовому ринку інформаційних технологій: статистичні виміри індексного аналізу. Науковий вісник Ужгородського національного університету, № 12(2). С. 126-130. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_2_2017ua/28.pdf
3. Лісік О.А., Моряк Т.П. (2023). Аналіз стану ІТ-сектору України в умовах повномасштабної війни. Економіка та суспільство, № 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-67>
4. Halperin, M., & Ahuja, K. (2022). The Case for Convergence between American and European Regulation of Big Tech. SSRN. URL: <https://ssrn.com/abstract=4194085>
5. Damro, C. (2024). Competition policy and agent discretion: transatlantic regulatory cooperation in the digital economy. Journal of European Integration, No. 46(7). Pp. 1035-1052. DOI: <https://doi.org/10.1080/07036337.2024.2398427>
6. Уманців Ю.М., Ємець В.В., Трамана В.С. (2024). Світовий досвід реалізації конкурентної політики. Економічний вісник Дніпровської політехніки, № 4. С. 9-25. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/88.009>
7. Hovenkamp, H. (2019). Is Antitrust's Consumer Welfare Principle Imperiled? Journal of Corporation Law. The Journal of Corporation Law, No. 1(45). Pp. 65-94. URL: <https://surl.li/gagnhj>
8. Spulber, D.F. (2023). Antitrust and Innovation Competition. Journal of Antitrust Enforcement, No. 1(11). Pp. 5-50. DOI: <https://doi.org/10.1093/jaenfo/jnac013>
9. Stucke, M.E. & Ezrachi, A. (2024). Antitrust & AI Supply Chains. University of Tennessee Legal Studies Research Paper, URL: <https://surl.li/axfidc>
10. The Role of Innovation in Enforcement Cases – Note by the European Union. (2023). OECD. URL: <https://surl.li/xpiagl>
11. Chee, F.Y. (2024). EU regulators scrap merger power aimed at killer acquisitions after court veto. Reuters. URL: <https://surl.li/cuuzzq>
12. Westrup, M., Holmes, M. C., Tardif, N., Rahman, I., Mantine, M., Goldstein, M., Jeffcott, R., Chneiweiss, L., Rumzel, N., Weeden, E. & Adlakha, V. (2025). No-poach agreements in EU enforcement practice – and a multi-jurisdictional review around the globe. ReedSmith. URL: <https://surl.li/mrsbkv>
13. Maris, J. (2025). Overcoming barriers to Open Source procurement in the European Union. Open Source Initiative. URL: <https://surl.li/ufakuk>
14. Jiravuttipong, G. (2025). Digital Competition Regulation in ASEAN: Navigating the Global Regulatory Trend. Tech for Good Institute. URL: <https://surl.li/uzrxpn>
15. Ma, A. (2024). Convergent antitrust regulation of the digital economy in China, the European Union and the United States: mirror of an intensifying geopolitical competition. Asian Review of Political Economy, No. 9(3). DOI: <https://doi.org/10.1007/s44216-024-00027-3>
16. Plato-Shinar, R. & Godwin, A. (2025). Regulatory Cooperation in AI Sandboxes: Insights from Fintech. European Banking Institute Working Paper Series, No. 189. URL: <https://surl.li/ccgzosgn>
17. CCCS Annual report 2022/2023. URL: <https://isomer-user-content.by.gov.sg/45/21247980>
18. Startup SG Network. (2025). URL: <https://www.startupsg.gov.sg/>
19. Infocomm Media Development Authority (IMDA). (2025). URL: <https://www.imda.gov.sg/how-we-can-help/imda-spark>
20. Ministry of SMEs and Startups Announces Plan for 2025. (2025). Ministry of SMEs and Startups. URL: <https://surl.li/uhzsxo>
21. Guidelines concerning joint research and development under the antimonopoly act. (1993). Japan Fair Trade Commission. URL: <https://surl.li/vnnurf>
22. Startup India. (2025). URL: <https://www.startupindia.gov.in/>
23. Suneja, K. (2025). DPIIT nod to 187 startups for income tax exemption under revamped Section 80-IAC: Govt. The Economic Times. URL: <https://surl.li/dlczqg>
24. Kholiavko, N., Popelo, O., & Tulchynska, S. (2021). Priority directions of increasing the adaptivity of universities to the conditions of the digital economy. Revista Tempos e Espaços em Educação, No. 14(33). DOI: <http://dx.doi.org/10.20952/revtee.v14i33.16383>
25. Кундрицький, О., Сенишин, О. (2020). Особливості державного регулювання ІТ-сфери у вітчизняній економіці. Вісник Національного університету «Львівська політехніка», № 1. С. 34-42. URL: <https://surl.li/bhogmg>
26. Regulation of the digital market in Europe: how the EU changes the legislation? (2021). Everlegal. URL: <https://surl.li/dcozfi>
27. Erh, J. (2023). Singapore's digital transformation journey. Journal of Southeast Asian Economies, No. 40(1). Pp. 4-31. URL: <https://www.jstor.org/stable/27211223>
28. Pillai, B.P.J. (2006). Role of government in the growth of India's software industry. National University of Singapore. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/48629407.pdf>
29. Shestack, Y., Biliavska, Y., Osetskyi, V., Mykytenko, N., & Umantsiv, Y. (2023). Devising a Comprehensive

Method to Manage Digital Competencies. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, No. 3(13(123)). Pp. 86-97. DOI: <http://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.281933>

30. Шумаєва, М. (2015). Особливості стратегії інформаційного суспільства в країнах світу. Глобальні та національні проблеми економіки, № 6. С. 976-981. URL: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/199.pdf>

31. Osorio, C.P. & Cruz, J.I.G. (2025). Promoting free flows via competition law: An AI industry blueprint for Southeast Asia. *Telecommunications Policy*, No. 5(49). DOI: <https://doi.org/10.1016/j.telpol.2025.102953>.

32. Ukraine Facility Plan. (2025). URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/en/>

33. Dedrick, J., & Kraemer, K. (2000). Liberalization and the Computer Industry: A Comparison of Four Developing Countries. CRITO (UC Irvine). URL: <https://surl.li/vasjma>

34. Liu, N. (2001). Task Attributes and The Employees' Knowledge Capture Behavior - An Empirical Investigation at the High-tech Industrial Park in Taiwan. *Proceedings of the R&D Management Conference 2001*. Wilmington, New Zealand.

35. Tirole, J. (2023). Competition and the industrial challenge for the digital age. *Annual Review of Economics*, No. 15. Pp. 573-605. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-090622-024222>

References:

1. Stavyska, A.V. (2019). Rozvytok svitovoho rynku informatsiinykh tekhnolohii v umovakh hlobalizatsii [Development of the world market of information technologies in the conditions of globalization]: dissertation of the candidate of economic sciences: 08.00.02. V.N. Karazin Kharkiv National University. Kharkiv. Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/288638082.pdf> [in Ukrainian].

2. Stavyska, A.V. (2017). Otsinka pozytsionuvannia krain na svitovomu rynku informatsiinykh tekhnolohii: statystychni vymiry indeksnoho analizu [Assessment of the positioning of countries in the global information technology market: statistical measurements of index analysis]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, No. 12(2). Pp. 126-130. Retrieved from: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_2_2017ua/28.pdf [in Ukrainian].

3. Lisik, O.A., & Moriak, T.P. (2023). Analiz stanu IT-sektoru Ukrainy v umovakh povnomasshtabnoi viiny [Analysis of the state of Ukraine's IT sector in the conditions of a full-scale war]. *Economy and Society*, No. 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-67> [in Ukrainian].

4. Halperin, M., & Ahuja, K. (2022). The Case for Convergence between American and European Regulation of Big Tech. SSRN. Retrieved from: <https://ssrn.com/abstract=4194085> [in English].

5. Damro, C. (2024). Competition policy and agent discretion: transatlantic regulatory cooperation in the digital economy. *Journal of European Integration*, No. 46(7). Pp. 1035-1052. DOI: <https://doi.org/10.1080/07036337.2024.2398427> [in English].

6. Umantsiv, Yu.M., Yemets, V.V., & Tramana, V.S. (2024). Svitovyi dosvid realizatsii konkurentnoi polityky [World experience in implementing competition policy]. *Economic Bulletin of the Dnipro Polytechnic Institute*, No. 4. Pp. 9-25. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/88.009> [in Ukrainian].

7. Hovenkamp, H. (2019). Is Antitrust's Consumer Welfare Principle Imperiled? *Journal of Corporation Law*. *The Journal of Corporation Law*, No. 1(45). Pp. 65-94. Retrieved from: <https://surl.li/gagnhj> [in English].

8. Spulber, D.F. (2023). Antitrust and Innovation Competition. *Journal of Antitrust Enforcement*, No. 1(11). Pp. 5-50. DOI: <https://doi.org/10.1093/jaenfo/jnac013> [in English].

9. Stucke, M.E. & Ezechia, A. (2024). Antitrust & AI Supply Chains. *University of Tennessee Legal Studies Research Paper*, Retrieved from: <https://surl.li/axfid> [in English].

10. The Role of Innovation in Enforcement Cases – Note by the European Union. (2023). OECD. Retrieved from: <https://surl.li/xpiagl>

11. Chee, F.Y. (2024). EU regulators scrap merger power aimed at killer acquisitions after court veto. Reuters. Retrieved from: <https://surl.li/cuuuzq> [in English].

12. Westrup, M., Holmes, M. C., Tardif, N., Rahman, I., Mantine, M., Goldstein, M., Jeffcott, R., Chneiweiss, L., Rumzel, N., Weeden, E. & Adlakha, V. (2025). No-poach agreements in EU enforcement practice – and a multi-jurisdictional review around the globe. ReedSmith. Retrieved from: <https://surl.li/mrsbkv> [in English].

13. Maris, J. (2025). Overcoming barriers to Open Source procurement in the European Union. Open Source Initiative. Retrieved from: <https://surl.li/ufakuk> [in English].

14. Jiravuttipong, G. (2025). Digital Competition Regulation in ASEAN: Navigating the Global Regulatory Trend. Tech for Good Institute. Retrieved from: <https://surl.li/uzrxpn> [in English].

15. Ma, A. (2024). Convergent antitrust regulation of the digital economy in China, the European Union and the United States: mirror of an intensifying geopolitical competition. *Asian Review of Political Economy*, No. 9(3). DOI: <https://doi.org/10.1007/s44216-024-00027-3> [in English].

16. Plato-Shinar, R. & Godwin, A. (2025). Regulatory Cooperation in AI Sandboxes: Insights from Fintech. *European Banking Institute Working Paper Series*, No. 189. Retrieved from: <https://surl.li/ccgzosgn> [in English].

17. CCCS Annual report 2022/2023. (2023). Retrieved from: <https://isomer-user-content.by.gov.sg/45/21247980>

18. Startup SG Network. (2025). Retrieved from: <https://www.startupsg.gov.sg/>

19. Infocomm Media Development Authority (IMDA). (2025). Retrieved from: <https://www.imda.gov.sg/how->

we-can-help/imda-spark

20. Ministry of SMEs and Startups Announces Plan for 2025. (2025). Ministry of SMEs and Startups. Retrieved from: <https://surl.li/uhzsxo>
21. Guidelines concerning joint research and development under the antimonopoly act. (1993). Japan Fair Trade Commission. Retrieved from: <https://surl.li/vnnurf>
22. Startup India. (2025). Retrieved from: <https://www.startupindia.gov.in/>
23. Suneja, K. (2025). DPIIT nod to 187 startups for income tax exemption under revamped Section 80-IAC: Govt. The Economic Times. Retrieved from: <https://surl.li/dlczqg> [in English].
24. Kholiavko, N., Popelo, O., & Tulchynska, S. (2021). Priority directions of increasing the adaptivity of universities to the conditions of the digital economy. *Revista Tempos e Espaços em Educação*, No. 14(33). DOI: <http://dx.doi.org/10.20952/revtee.v14i33.16383> [in English].
25. Kundrytskyi, O., & Senyshyn, O. (2020). Osoblyvosti derzhavnogo rehulivannia IT-sfery u vitchyzniani ekonomitsi [Peculiarities of state regulation of the IT sphere in the domestic economy]. *Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic»*, No. 1. Pp. 34-42. Retrieved from: <https://surl.lu/bhogmg> [in Ukrainian].
26. Regulation of the digital market in Europe: how the EU changes the legislation? (2021). Everlegal. Retrieved from: <https://surl.li/dcozfi>
27. Erh, J. (2023). Singapore's digital transformation journey. *Journal of Southeast Asian Economies*, No. 40(1). Pp. 4-31. Retrieved from: <https://www.jstor.org/stable/27211223>
28. Pillai, B.P.J. (2006). Role of government in the growth of India's software industry. National University of Singapore. Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/48629407.pdf>
29. Shestack, Y., Biliavska, Y., Osetsyki, V., Mykytenko, N., & Umantsiv, Y. (2023). Devising a Comprehensive Method to Manage Digital Competencies. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, No. 3(13(123)). Pp. 86-97. DOI: <http://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.281933>
30. Shumaieva, M. (2015). Osoblyvosti stratehii informatsiinoho suspilstva v krainakh svitu [Peculiarities of the information society strategy in the countries of the world]. *Global and national problems of economy*, No. 6. Pp. 976-981. Retrieved from: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/199.pdf> [in Ukrainian].
31. Osorio, C.P. & Cruz, J.I.G. (2025). Promoting free flows via competition law: An AI industry blueprint for Southeast Asia. *Telecommunications Policy*, No. 5(49). DOI: <https://doi.org/10.1016/j.telpol.2025.102953> [in English].
32. Ukraine Facility Plan. (2025). Retrieved from: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/en/>
33. Dedrick, J., & Kraemer, K. (2000). Liberalization and the Computer Industry: A Comparison of Four Developing Countries. CRITO (UC Irvine). Retrieved from: <https://surl.li/vasjma> [in English].
34. Liu, N. (2001). Task Attributes and The Employees' Knowledge Capture Behavior - An Empirical Investigation at the High-tech Industrial Park in Taiwan. *Proceedings of the R&D Management Conference 2001*. Wilmington, New Zealand. [in English].
35. Tirole, J. (2023). Competition and the industrial challenge for the digital age. *Annual Review of Economics*, No. 15. Pp. 573-605. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-090622-024222> [in English].

Дата надходження статті: 02.10.2025 р.

Дата прийняття статті до друку: 21.10.2025 р.